

V. CONTINUÏTAT DE POMPEU FABRA

EN LA NORMATIVA ACTUAL

COMENTARIS SOBRE ALGUNS CANVIS

JOSEP RUAIX I VINYET,

GRAMÀTIC I ESCRIPTOR

Sobre el tema de la «Continuïtat de Pompeu Fabra en la normativa actual», crec que tots estem d'acord que l'obra normativitzadora de Pompeu Fabra va ser molt encertada, en el seu moment, com també que, amb el decurs del temps, en què tot canvia, la seva normativa havia d'experimentar canvis, com així ha estat. La meua aportació és fer uns comentaris sobre alguns canvis, distribuint-los en tres grups: I) Canvis encertats; II) Canvis discutibles, i III) Canvis en espera. Al final hi poso la bibliografia.¹

I. CANVIS ENCERTATS

1) Grafia amb *-e* (en lloc de *-a*) en el mot *rere* i compostos, com es va fer a partir dels anys vuitanta, probablement arran d'un estudi del qui signa (cf. *Punts conflictius de català*, p. 19-25).

2) Admissió de la locució *per part de* (cf. GIEC, p. 532), considerada per alguns com a suspecta, ja que és útil i necessària.

3) Admissió de la locució *a finals de* (cf. GIEC, p. 583; i, anàlogament, *a principis de*, etc.), considerada suspecta per alguns (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 148).

4) Admissió de la grafia *de boca terrosa*, al costat de la grafia *de bocaterrosa* (cf. GIEC, p. 804), tal com havia proposat el qui signa (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 55-56).

156

5) Simplificació de *nm* en *tenis* (i derivats), etc. (cf. OIEC, p. 82), tal com havia proposat el qui signa (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 308).

6) Normativa sobre la dièresi en el verb *argüir*. També sobre els derivats amb el sufix *-al* (tipus *laical* o *tiroidal*; cf. OIEC, p. 102), com el qui signa havia proposat reiteradament (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 187), però trobo a faltar que no s'apliqui a casos anàlegs (tipus *laicat* o *tiroiditis*; cf. *Català complet* / 1, p. 77, o *Estudis de llengua*, p. 132).

7) Grafies *endoesquelet*, *exo esquelet* i *neuroesquelet* (cf. OIEC, p. 112) en lloc de *endosquelet*, etc. (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 126).

1. I m'excuso perquè la major part de la bibliografia es refereix a obres meves. En efecte, quan la Secció Filològica em va convidar a participar en aquest Simposi Pompeu Fabra, la seva presidenta em va dir, per carta, textualment: «... ens complauria molt que donés la seva visió crítica sobre la projecció dels principis de Fabra en les obres recents de l'IEC, que tan argumentadament ha exposat en algunes publicacions». Per tant, en aquesta meua aportació sintètica dono la meua visió crítica, que es troba exposada, amb la bibliografia adient, en diverses publicacions meves. Així, ací, per mor de la brevetat, no cal que porti la bibliografia diguem-ne completa, sinó que em limito a remetre a les obres on exposo els meus arguments de manera detallada. Les persones interessades poden consultar-ho fàcilment, sense que jo ací m'hagi d'allargar sense necessitat. Per altra banda, també m'excuso pel fet d'esmentar, en les parts primera i segona d'aquesta intervenció, aportacions meves a canvis normatius realitzats per l'Institut. Crec que era oportú de fer-ho, prescindint de qüestions personals, amb vista a la precisió històrica (o, si voleu, amb vista a satisfer la legítima curiositat del públic).

II. CANVIS DISCUTIBLES

1) Canvi de *anex* (i derivats) per *annex* (i derivats) (cf. *Català complet* / 1, p. 137); aquest canvi ja el trobem en l'edició del diccionari Fabra de l'any 1966.

2) La grafia *-es* en lloc de *-as* en noms greco-llatins, adoptada en els anys vuitanta, probablement arran d'un meu article; caldria afinar la normativa, després de parlar-ne amb experts en llengües clàssiques (cf. *Català complet* / 1, p. 54-56).

3) Recomanació d'ús del signe interrogatiu només al final, adoptada a començament dels anys noranta, probablement arran d'un meu estudi; caldria admetre'l, en determinats casos, també al començament de la frase interrogativa (cf. *Punts conflictius de català*, p. 33-41).

4) Sobre l'ús del guionet en els mots compostos, en 1996 es van promulgar unes noves normes, que presenten molts inconvenients i, per tant, s'haurien de revisar (cf. *Estudis de llengua*, p. 461-481).

5) Sobre l'ús dels accents diacrítics, en el 2016 es van reduir a molt pocs, amb el consegüent augment de l'ambigüitat i altres inconvenients (cf. *Llengua Nacional*, núm. 97 [IV trimestre del 2016], p. 3).

6) Admissió de la «duplicació amb el pronom de datiu de tercera persona» (cf. GIEC, p. 493-494 i p. 684); hauria d'haver quedat molt més reduïda (cf. *Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui* / 1, p. 23-27, o, més breument, *Català complet* / 2, p. 127). Semblantment, admissió del pronom feble de CI dins oracions de relatiu (cf. *Català complet* / 2, p. 136-137).

7) Admissió de l'ús del verb *aprofitar* sense CD (cf. GIEC, p. 835); si el CD no és un terme explícit, ha de ser el pronom feble *ho* (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 34-35).

8) Admissió de les locucions *tot i amb això* i *tot i així* (cf. GIEC, p. 972); de fet, provenen d'unes confusions (cf. *Català complet* / 2, p. 286-287).

9) Admissió de la construcció *ha anat al metge* (cf. GIEC, p. 1109). Crec que no és genuïna (cf. *Català complet* / 2, p. 87 i p. 232-233).

10) Admissió de tres normes sobre la distribució de les preposicions *per* / *per a* (cf. GIEC, p. 1126). S'hauria d'haver recomanat la norma de Fabra (explicada, per exemple, en el *Català complet* / 2, lliçó 34).

11) Admissió de dos elements interrogatius (p. e.: *Qui és qui?*; *qui farà què?*) (cf. GIEC, p. 1257). Crec que és un anglicisme innecessari (cf. *Estudis de llengua*, p. 421-424).

12) Duplicació de la *erra* després del prefix *a-* privatiu (d'origen grec), cosa que fa que aquest prefix privatiu es confongui amb el prefix *a-* verbalitzador (d'origen llatí) (cf. OIEC, p. 41; cf. *Llengua Nacional*, núm. 101 [IV trimestre 2017].) També duplicació de la *erra* en determinats radicals grecs, mentre que els altres radicals grecs no ho fan (cf. OIEC, p. 42; cf. *Llengua Nacional*, núm. 101 [IV trimestre 2017], p. 28).

13) Distinció entre *Aquesta moto està bruta* ('s'ha embrutat') i *Aquesta moto és bruta* ('llença molt oli, etc.') (cf. GIEC, p. 551), distinció que no sembla pas genuïna (cf. *Català complet* / 2, lliçó 25).

14) No distinció de l'ús de *un/u* segons els parlars (cf. GIEC, p. 631). En el català central la forma genuïna és *un*.

15) Admissió de l'elisió de la preposició *a* en expressions com *d'aquí mig any* (cf. GIEC, p. 741; cf. *Estudis de llengua*, p. 155-159; més recentment han estudiat també aquest punt Jordi Badia i Francesc Esteve, dins la revista *Llengua Nacional*, núm. 104 [III trimestre del 2018], p. 28-34).

16) Elisió de l'article davant de noms començats en *a-* privativa (cf. OIEC, p. 105; cf. *Llengua Nacional*, núm. 101 [IV trimestre 2017], p. 29), amb què es produeix, en la pronúncia, ambigüïtat (p. e., *la anormalitat* > *l'anormalitat*).

III. CANVIS EN ESPERA

1) Admissió d'alguns termes sense dièresi (*traïdor*, *veïnat*, *apaïsat*, *saiüquer* i eventuals derivats), ja que tenen una pronúncia genuïna amb diftong (cf. *Estudis de llengua*, p. 132).

2) Admissió de *cap* en lloc de *gens de* en determinats casos (cf. *Estudis de llengua*, p. 349-355).

3) Admissió, en determinats casos, del canvi dels pronoms febles de 1a o 2a persona quan es combinen, respectivament, amb un de 2a o de 1a persona; el canvi es fa substituint el pronom que integra un verb pronominal per un pronom reflexiu de 3a persona; p. e., *no se m'esvereu* per *no us m'esvereu* (cf. *Estudis de llengua*, p. 21-30).²

4) Admissió de variants no velaritzades en la persona 4 de l'imperatiu de determinats verbs (tipus *entenem-nos*, *seiem*, etc.), que es poden trobar dins *Català complet* / 2, p. 175-177.

5) Admissió del «gerundi de quasi-simultaneïtat» (cf. *Observacions crítiques i pràctiques...* / 1, p. 125-127, o bé, més breu, *Català complet* / 2, p. 183).

6) Admissió de la preposició *amb* en casos com *anar amb el metge* (vegeu *Català complet* / 2, p. 232-233).³

7) Admissió de *en quant* al costat de, i fins i tot amb preferència a, *en tant que* (cf. *Diccionari auxiliar*, p. 262).

8) Recomanar el que jo anomeno «el *de regit*» (tipus *una cosa diferent d'una altra* i no pas *una cosa diferent a una altra*; cf. *Estudis de llengua*, p. 147-154).

2. En la discussió després d'aportar aquesta comunicació, algú va dir que el mot *se* no era un pronom reflexiu sinó el pronom de segona persona del plural amb suport vocàlic. Creiem que tal opinió no és certa, primerament perquè també es dona amb la segona persona del singular (p. e.: *i se'ns ficaràs tots a la butxaca*) i segonament per les raons teòriques exposades detalladament en el meu estudi citat.

3. També en la discussió després de la meua comunicació, algú va expressar que no s'hauria d'acceptar tal ús de la preposició *amb* perquè era una desviació de la norma tal com és la mateixa preposició en casos com *ho he dit amb el Jordi*. En realitat es tracta de casos diferents: en el que jo proposo es refereix a un ús etimològic (en què *amb* prové directament de la preposició llatina *apud*), que s'ha anat conservant a través dels segles i que avui dia perviu; en l'altre cas no és cap ús etimològic, sinó sobrevingut, per raons fonètiques que no tenen suficient valor per a ser elevades a norma.

9) Tenir en compte el que explico en el meu treball «La fórmula de la datació» (tipus *Fabra va néixer en 1868 / Ara som en el 2018*), dins *Estudis de llengua*, p. 15-17.

10) Orientar sobre les oracions de relatiu sense verb (tipus *Alguns animals, entre els quals un ós...* per *Alguns animals, entre ells un ós...*; cf. *Estudis de llengua*, p. 357-362).

11) Desaconsellar la combinació, recent i cacofònica, *no només* (cf. *Observacions crítiques i pràctiques...* / 1, p. 88-94, o, més breument, *Català complet* / 2, p. 231-284).

12) Desaconsellar la combinació redundant *per tant doncs* (cf. *Català complet* / 2, p. 288-289).

13) Catalanització del nom italià *pizza* i derivats (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 247). També els mots estrangers *folklore*, *viking* i *Kenya* (cf. *Nou diccionari auxiliar*, p. 149, 328 i 185 respectivament).⁴

14) Escriure *bòvila* en lloc de *bòbila* (cf. *Estudis de llengua*, p. 132).

15) Admetre, en determinats casos, la locució *a mitjans de* (cf. *Estudis de llengua*, p. 143-146).

BIBLIOGRAFIA

Català complet / 1, Barcelona, 2012, de Josep Ruaix i Vinyet.

Català complet / 2, Barcelona, 2007, de Josep Ruaix i Vinyet.

Estudis de llengua, Barcelona, 2016, de Josep Ruaix i Vinyet.

GIEC: *Gramàtica catalana*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2016.

Llengua Nacional, revista editada a Barcelona.

Nou diccionari auxiliar, Barcelona, 2011, de Josep Ruaix i Vinyet.

Observacions crítiques i pràctiques sobre el català d'avui, vol. 1, Moià, 1994, de Josep Ruaix i Vinyet.

OIEC: *Ortografia catalana*, Institut d'Estudis Catalans, Barcelona, 2017.

Punts conflictius de català. Deu estudis sobre normativa lingüística, Barcelona, 1989, de Josep Ruaix i Vinyet.

4. Pel que fa a *pizza*, un mallorquí em diu que ells ho pronuncien amb essa sorda i que, per tant, la grafia *pizza* no correspondria a la seva pronúncia. Caldria indagar bé aquesta qüestió, però crec que ha de prevaler, amb vista a fixar la grafia, la pronúncia més general. I pel que fa a *Kenya*, és veritat que Joan Coromines (cf. *Lleures i converses d'un filòleg*, Barcelona, Club Editor, 1971, p. 56) recomanava d'adaptar la grafia catalana dels topònims estrangers a la pronúncia originària, que sembla que, en aquest cas, conté el so que normalment representem amb el dígraf *ny*. Ara bé, hi ha altres raons (vegeu el meu *Nou diccionari auxiliar*, p. 185) que més aviat aconsellen la grafia *Kènia*.